

Ferge Zsuzsa

Előszó

Pásztor Béla – Szále László:
Magam ura, mások szolgája

Az Európai Uniónak van egy közös elképzelése, hogy ne mondjuk víziója a holnap lokalitásairól. Ezeket olyasmi jellemezné, mint a szoros társadalmi összetartozás, társadalmilag kiegyenlített lakásviszonyok, mindenki számára elérhető szociális, egészségügyi és oktatási lehetőségek. Az, hogy a demokrácia és kulturális dialógus terepei, a zöld és környezeti regeneráció központjai, vonzásközpontok és a fejlődés motorjai.

A valóságban a települések egy részében számos probléma koncentrálódik, mint a munkanélküliség, a szegregáció, a szegénység. Ezekre a települések egy része megoldásokat keres – több-kevesebb sikerrel. Veresegyház a hatvanas évekig a kicsi, szegény, súlyos munkanélküliséggel küzdő falvak közé tartozott, sokféle széthúzással. Aztán 65-ben Pásztor Bélát kinevezték (akkor még nem voltak valóságos választások) a település vezetőjének, azaz tanácselnökének. Azóta tart ez a megbízatás – a többszörösére nőtt városban is. „Amíg elfogadnak, eltűrnek azok, akik jogosultak rá, hogy döntsenek rólam, addig csinálom. Vagyis: amíg megválasztanak, kitöltöm a szolgálati időm". A választók pedig ismételten kétharmados-négyötödös többséggel döntenek mellette, a 80. évet már túllépő Pásztort sokan ma is arra kérik, hogy induljon a legközelebbi választáson. Az 56 éves folyamatos településvezetői megbízatása nem csupán Magyarországon, hanem valószínűleg Európában is példa nélkül áll.

Személyében bátor ember. Ezt mutatja válasza arra, mikor illetékes főnöke azt kívánta, hogy lépjen be a pártba. Ekkor hangzott el a következő beszélgetés: Miért kéne belépnem – kérdezte Pásztor naivan. Nagyobb lesz a tekintélye, a megbecsülése – felelte a főnök. Pásztor erre azt válaszolta: ha a munkámért nem becsülnek meg, más megbecsülést nem kérek. Bátorsággal vállalja vallásos meggyőződését, amiért mintha szintén respektálnák. És bátran vállalja a kormányzat értékelését is. Látja, hogy „a rendszerváltás s nyomában az önkormányzati rendszer nagyobb önállóságot, szabadságot adott. A legfontosabbra: az önálló gazdálkodásra. Igaz, a központi hatalom azóta sokat el- vagy visszavett belőle. Hatalmas erőt

tékozolva el kihasználatlanul. Azt kell mondanom, az indulásbélihez képest a mai helyzet valóságos rabság."

A településfejlesztő munka végtelen volt. Pásztor könyve végén szomorúan vallja be, és vállalja, hogy családjával is sokkal kevesebbet tudott törődni, mint kellett volna, mert csak „egy 100 százalék van". Igaz, csodálatos felesége, Erzsike, akitől a könyv írása idején kellett elbúcsúznia, biztosította ezt a másik 100 százalékot. A fejlesztés nyomán Veresegyház fél évszázad alatt kis faluból huszonkétezer lakosú város lett. A könyv, amelyhez ezt az előszót írom, ennek a folyamatnak a leírása.

Pásztor Béla megállíthatatlan lendülete nyomán Veresegyház sokkal gazdagabb a polgárok jólétét és jóllétét szolgáló intézményekben, mint a hasonló nagyságú városok. Felsorolni is sok, mi minden épült itt néhány évtized alatt. Kezdték a talaj megszilárdításával, a mocsári víz levezetésével, a saras utak járhatóvá tételével. Folytatták intézmények sokaságával. Új bölcsőde, több óvoda, általános iskola valamint gimnázium épült. Mindenhová, az utcákra is bevezették a fényt. A munkahelyteremtéshez, az ingázás csökkentéséhez üzemeket hoztak létre, és fogadtak be – külföldieket is. Az orvosi rendelőintézetet – ami már a szomszéd településeket is kiszolgálja – nem egy szabály megszegésével építették fel. Akárcsak a benzinkutat. Az állami otthonból kitelepített, minden település által elutasított gyerekeket befogadták, és lakásokat építettek számukra. A spontán összevisszasággal kuszaságot okozó zártkerteket nagy vitákkal övezett folyamat során megvásárolták, biztosítva, hogy később az eredeti tulajdonos azt visszavásárolhassa. Így érvelt: „Készen vannak a rendezési tervek, hol lesznek közintézmények, hol lakóparkok, hol utcák, terek, ipari területek, s amikor eladásra kerül a sor, ott lesz már a víz, a villany, a gáz, a telefon, tehát teljesen közművesített telkekként fogjuk majd árusítani azokat a területeket, amelyek nincsenek közcélokra kiszemelve."

Bizonyára sok kulcsa van Pásztor hihetetlenül eredményes munkájának. Én ezek közül a legfontosabbnak azt tartom, ahogy a közösségét látja. Nemrégiben írtam valahol, hogy aki fent van, ritkán néz le. Pásztor Béla meggyőződése ennek az ellenkezője. „Tudnia kéne mindenkinek – fent levőknek, magas lovon ülőknek, mindent jobban tudóknak –, hogy a legfontosabb dolgok alul vannak. Az alapok, a pillérek, a gyökerek, a nép. A fa alulról nő, a ház, a karrier, a társadalom alulról épül. Egy ország lakosságának legnagyobb hányada – még a gazdag országokban is – alul van. A munkahelyi hierarchiákban, anyagi viszonyaiban, iskolázottságában."

Pásztor Béla az alapokra akar támaszkodni. Ezért vált legfőbb erőforrásává a közösségi munka. A hatalom sosem érdekelte, mert abban mindig érzékelte az önkényt, és a lent lévők autonómiájának korlátozását.

Márpedig – bár maga ritkán említi – legfontosabb kulcsszava az autonómia lehetne az együttműködéssel együtt. „(E)ngem tanácselnökként sem a hatalom érdekelt, hanem az emberek szolgálata, és a település fejlődése. A rendszer megváltozott, de a helyi közösségek célja továbbra is az, hogy az életük jobb legyen."

Mindig minden lehetőséget megragadott, hogy pénzt szerezzen a településnek, de ennek felhasználása is gyakran csak úgy volt lehetséges, hogy a közösség tagjai adták a munkához a szakértelmüket, az innovációs ötleteiket és a munkájukat. „Tudtam, az én szakmámban minden siker közös munka eredménye, s azt is, hogy a régi sikerek nem garantálják, hogy az új vállalkozás is biztos siker." Az önkormányzat számára nem helyi hivatal. Legalábbis többnek kellene lennie. Magyary Zoltánt, a közigazgatás egykori tudósát követve vallja, hogy „a községi és törvényhatósági önkormányzat legnagyobb értéke az, hogy lehetőséget ad a közönségnek – a lakosságnak – a közigazgatásban való aktív részvételére." Magam ezt tartom a demokrácia lényegének. Azt, hogy a köznek köze van a közhöz.

Magyarország népessége sok kutatás szerint individualista, kevéssé hajlik a szolidaritásra. Pásztor Béla ezt a nagyon is általános jellemzőt fordította meg. Miközben az országot a hatalom gyűlöletpolitikája nyomán sokféle szétszakadás fenyegeti, Veresegyház az elfogadás-politika nyomán egyre összetartozóbb, az újonnan jötteket is befogadóvá vált.

A közösségi munkák, amelyek már szinte a lakók második természetébe épültek be, sűrű szövetet hoztak létre: „Az így szövődő lelki szövet a város igazi kötőanyaga."

Humorba rejtett büszkeséggel írja: A sok társadalmi munka nemcsak út- járda-, iskolaépítést jelentett, hanem a közösségi szellem építését is. (…) Állítom, az égből a csillagok leszedésére is el lehetett volna hívni őket. Legfeljebb azt mondták volna, jó, jövünk, de a tanács (önkormányzat) hozza a megfelelő méretű létrákat."

Pásztor Béla – Szále László: Magam ura, mások szolgája

Noran Libro Kiadó – Települési Önkormányzatok Országos Szövetsége, Budapest, 2021.